

Таким чином, позивач і відповідач є головними учасниками цивільного процесу, а розгляд справ без них є неможливим.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Трофименко Ніна Сергіївна

Список використаних джерел:

1. Тертишніков В.І. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. – Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007.
2. Чернооченко С.І. Цивільний процес: Вид 2-ге, перероб. та доп.: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
3. Кілічава Т.М. Цивільний процес: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук. ред. О.Г. Мурашина. – Київ: Університет „Україна”, 2006.
4. Стефан М.Й. Цивільний процес: Підручник. – Київ, 2002.
5. Порєва Л.А., Юлдашев О.Х. Цивільний процес: Авторизований виклад модульного курсу: Навч. посіб. / Міжрегіональна академія управління персоналом. – Київ, 2005.
6. Усенко В.Ф., Грабовський Л.А., Менюк Д.І. Цивільний процес / Національна академія Державної податкової служби України. – Ірпінь 2005.
7. Конституція України, прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України. – К.: 1996.

УЧАСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ОРГАНІВ ТА ОСІБ, ЯКИМ ЗАКОНОМ НАДАНО ПРАВО ЗАХИЩАТИ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ІНТЕРЕСИ ІНШИХ ОСІБ

Корольов Владислав Анатолійович

*студент юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»*

Враховуючи принцип диспозитивності кожна особа має право самостійно звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. У певних випадках до суду на захист прав, свобод та інтересів інших осіб або державних чи суспільних інтересів можуть звертатися органи та особи, яким законом надано таке право, відповідно до ч. 2 ст. 3 ЦПК у випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, або державні чи суспільні інтереси, коло цих осіб конкретизоване в ст. 45 ЦПК.

Стаття 45 ЦПК об'єднала правила про участь у цивільному судочинстві досить різних учасників, яких об'єднує можливість виступати як захисники прав, свобод та інтересів інших осіб у цивільному процесі: 1) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; 2) прокурора; 3) органи державної влади, органи місцевого самоврядування; 4) фізичних і юридичних осіб.

3 форми участі в цивільному процесі на захист прав інших осіб:

— звернення до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб, державних чи суспільних інтересів;

— представництво інтересів громадян чи держави;

— подання висновків у справі.

Жоден із вище перелічених суб'єктів не має права брати участь у цивільному процесі в усіх 3 формах.

Прокурор вирізняється специфікою участі в цивільному процесі, що пов'язано із особливим становищем органів прокуратури у системі влади. Особлива роль прокуратури (порівняно з іншими державними органами) дістає вияв у 2 аспектах. По-перше, прокуратура здійснює цю діяльність у разі вчинення правопорушень. По-друге, вона представляє інтереси громадян чи держави у притаманних лише їй процесуальних формах, зокрема у формі представництва.

Прийняття Конституції в 1996 р. докорінно змінило роль прокурора в цивільному процесі. Зокрема, ст. 121 Конституції передбачає нову функцію прокуратури — представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. Однак на прокуратуру не покладається функція судового нагляду.

Єдиною процесуальною формою, в якій може виступати прокурор у цивільному процесі, є представництво (ч. 2 ст. 45 ЦПК), що включає і можливість звернення до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб, державних чи суспільних інтересів та участь у цих справах, як це передбачено ч. 1 ст. 45 ЦПК.

Тому прокурор може подавати заяви до суду на захист "чужих" інтересів, представляючи ті або інші інтереси громадянина, держави, які можуть бути як позивачами, так і відповідачами або третіми особами, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Виступати як "нейтральна" особа він не може.

Прокурор здійснює в суді представництво інтересів громадянина чи держави від імені держави на будь-якій стадії і повільного процесу (ч. 2 ст. 45 ЦПК. ч. 1 ст. 36-1 Закону "Про прокуратуру").

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини згідно з п. 10 ст. 13 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" також може звернутися до суду із заявою про захист прав і свобод людини і громадянина, які за станом здоров'я чи з інших поважних причин не можуть цього зробити самостійно.

На відміну від прокурора, який, як уже зазначалося раніше, самостійно визначає підстави для представництва в судах і форму його здійснення, органи державної влади і місцевого самоврядування уповноважені подавати позовні вимоги на захист прав і свобод інших осіб лише у випадках, передбачених

законом, якщо це відповідає їх функціям. Такі випадки передбачені, зокрема, чинним сімейним законодавством. Наприклад, органи опіки та піклування уповноважені пред'являти позови: про визнання шлюбу недійсним (ст. 42 СК); про позбавлення батьківських прав (ст. 165 СК); про відібрання дітей без позбавлення батьківських прав (ч. 2 ст. 170 СК); про визнання усиновлення недійсним або про скасування усиновлення (ст. 240 СК).

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть бути залучені судом до участі у справі для подання висновків на виконання своїх повноважень. Залучення зазначених органів для надання висновків є обов'язковим не лише тоді, коли суд визнає його необхідним, а і у випадках, встановлених законом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть брати участь у справі і за власною ініціативою.

Зокрема, орган опіки та піклування у справах про усиновлення дитини повинен подати суду висновок про доцільність усиновлення та відповідність його інтересам дитини (ч. 2 ст. 253 ЦПК). У справах, пов'язаних з правом приватної власності на жилий будинок, часто бере участь бюро технічної інвентаризації для надання висновку щодо можливих варіантів поділу будинку в натурі або встановлення порядку користування ним відповідно до належних співвласникам часток. У зазначених категоріях справ з метою надання висновку про допустимість пов'язаних з поділом будинку переобладнань також можуть залучатися органи державного архітектурно-будівельного контролю, пожежної та санітарної інспекції (п. 18 постанови Пленуму ВСУ від 4 жовтня 1991 р. № 7).

Беручи участь у процесі для надання висновку у справі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є ініціаторами порушення провадження у цій справі і, відповідно, мають менший обсяг процесуальних прав. Вони не можуть змінити предмет позову, підстави позову, уточнити позовні вимоги тощо, ці процесуальні права належать заявникам.

Представники органів державної влади та місцевого самоврядування, які вступили у процес з власної ініціативи або залучені судом для надання висновку в справі, користуються процесуальними правами осіб, які беруть участь у справі (ст. 27 ЦПК).

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Трофименко Ніна Сергіївна

Список використаних джерел:

- 1) Конституція України (Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР);
- 2) Цивільний процесуальний кодекс України;
- 3) Сімейний кодекс України;
- 4) Закон Про прокуратуру України;
- 5) Закон Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- 6) Закон Про місцеве самоврядування в Україні;
- 7) Постанови Верховного Суду України у справах цивільної юрисдикції;